

Editörden...

Kültür ve İletişim'in yedinci sayısı, aynı zamanda dördüncü yılımızın da ilk sayısı oluyor. Bu sayıda, farklı disiplinlerden gelerek, iletişim ve kültür konularını buluşturan beş yazıya yer veriyoruz. Yazılarımızın ilki, uzun yıllardır Avustralya'da yaşamakta olan ve halen de orada akademik çalışmalarını sürdüren Bora Kanra'nın, SBS (Special Broadcasting Service) Radyosu'nun kuruluş amaçlarını ve yayınlarında bu amaçları ne ölçüde gerçekleştirebildiğini değerlendirdiği bir örnek olay incelemesi. Nilgün Tatal'ın "ötekilik" kavramını Fransız kültürü özelinde irdelediği "Fransız Düşünürlerinde Ötekilik Yansımaları" bu sayıda yer alan ikinci yazımız. Konstantinos Ntaras, "Kentsel Kültürel Kimlikler ve Küreselleşmeye Eleştirel Bir Bakış" adlı yazısında yine yerel olanla küresel olan arasındaki etkileşim ve bu etkileşim sürecinde yerel kimliklerin yeniden biçimlenişi üzerinde duruyor. Haluk Geray'ın "Günaydın G-8: Sayısal Eşitsizliği Kapatma Girişimi ve Türkiye Deneyimi" adlı çalışması, Türkiye'de yeni iletişim teknolojilerinin dağılımı ve sayısal eşitsizliği üzerinde duruyor ve bu eşitsizliğin yol açacağı sorunları çözmek için nasıl bir politika oluşturma yaklaşımının benimsenmesi gerektiğini tartışmaya açıyor. "Fikri Mülkiyete İlişkin Felsefi Tartışmalar" başlıklı makalesinde Mehmet Yüksel fikri mülkiyete ilişkin farklı yaklaşımların bir özetini sunduktan sonra, gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasında ortaya çıkan görüş ayrılıklarına değiniyor.

Bora Kanra yaşamakta olan globalleşme süreci ve yerel kimlikleri kuran "geleneksel" biçimlerde gözlenen dönüşümler üzerinde dururken, kültürel tekbiçimcilik ve çeşitlilik arasında oluşan gerili-

Ayşe İnal
Editör

me dikkat çekiyor. Kanra, Avustralya'nın, farklı kültürlerden gelenlerin yerleştikleri ülkelerde karşılaştıkları sorunları incelemek açısından önemli bir örnek oluşturduğuna değindikten sonra, farklı kültürel talepleri liberal özgürlük düşüncesi açısından değerlendiriyor. Farklılıklardan gelen talepler, evrensel haklarla her zaman uyum içinde olmayabiliyor ve her ikisi arasında gerilimler yaşanabiliyor. Kanra, bu gerilimlerle ilişkili olarak Taylor'un görüşlerini tartıştıktan sonra Habermas'ın açılımlarına yer veriyor.

Bora Kanra'nın bu yazıda incelediği 1975 yılında kurulan SBS Radyosu'nun kuruluş amacı Avustralya'daki çok kültürlülüğü temsile kavuşturmak. 1970'ler, Avustralya'da asimilasyonist politikalarından kültürel farklılıkların tanınması anlayışı üzerine kurulu politikalara geçildiği bir dönem. Kanra'ya göre, SBS Radyosu, uygulama sürecine geçildiğinde, radyonun kuruluşunda benimsenen amaçları gerçekleştirmekte başarılı olamıyor. Bunun nedenlerini tartışırken Kanra, bu kuruluşun "politikadan uzak kalma" politikası ve yönetsel yapısındaki sorunları üzerinde duruyor. SBS Radyosu, başarılı bir örnek olmasa da benzer uygulamalarda karşılaşılabilecek olası sorunlar hakkında okuyucuyu düşündürüyor.

Nilgün Tatal, "Fransız Düşünürlerinde Ötekilik Yaklaşımları" adlı yazısında, modern projenin "özgürleşme" ve "ilerleme" kavramları üzerinde yükselen düşünme biçiminin yerini, Claude-Levi Strass'un "kültürel görecelik" üzerine geliştirdiği tartışmaların aldığına değiniyor. Farklı toplumlar arasında bir hiyerarşi kuran yaklaşım da, bu dönüşümle birlikte sorgulanmaya açılıyor. "Öteki"ni anlamlandırma ve sorgulama biçimleri, bu kuramsal dönüşümler içinde yeniden tanımlanıyor. Tatal, değişen akademik yaklaşımlar içinde "öteki"nin nasıl kurulduğunu sorgularken kitle iletişim araçlarının bu süreçteki önemine işaret ediyor. Fransız basınında Japonya örneği üzerinde dururken, "Japonya'dan söz etmenin aslında kendinden söz etmek" olduğunu vurgulayan Honore'un bulgularına ve görüşlerine yer veriyor.

Nilgün Tatal, biz ve ötekine ilişkin basmakalıp yargıları sorgulayan Todorov'un kuramsal katkılarına değinirken, "ötekini ve kendini tanımak bir ve aynı şeydir" önermesini örneklerle açıyor. Antropolojinin odaklandığı sorunlar ve sorun tanımlama biçimlerin-

deki bu dönüşümü tartışırken, Marc Auge'un "öteki" kavramına ve ötekinin kurulmasına ilişkin antropoloji içinde kök salmış geleneksel anlayışı sorgulayan görüşlerine yer veriyor. Tatal ayrıca, çağdaş Fransız düşünürü Bourdieu'nun dildeki çok anlamlılık ve dil becerisinin önemi konularındaki düşüncelerine yer verdikten sonra bu yaklaşımının modern bilgi kavramına karşı aldığı tavra değiniyor.

"Kentsel Kültürel Kimlikler ve Küreselleşme: Eleştirel Bir Bakış" adlı yazısında Konstantinos Ntaras, kentsel mekanların ve kimliklerin değişim ve dönüşümünü tartışırken, kültürel kimliğin rolünü yeniden tanımlamayı ve günümüzde kentsel kültürel kimlikleri incelemeyi amaçlıyor. Küreselleşme süreci yerel kimlikler ve mekanlar üzerinde dönüştürücü bir etkiye sahip. Bu dönüşümle birlikte "yerel" ve "küresel" kavramlarının tanımı da değişiyor. Ntaras, kentsel ortamlarda yerel ve küresel olanın içiçeliğini ve küresel olanın yerel göstergelere entegre olma sürecini tartışırken Castelles'in bu konudaki görüşlerine yer veriyor.

Ntaras'a göre günümüz kentsel kültürü, küresel ve yerel arasındaki etkileşimsel sistemin bir parçası olmuştur. Gelişmiş teknolojilerin bu bağlamdaki katalitik rolünü de dikkate aldığımızda, Castelles'in "network toplumu" kavramının kentsel ortamlar için geçerliliğini görürüz. Günümüzün "yersizleşmiş" kimlikleri, kendilerini ya geçmişe ait estetik değerlerle ya da yine kendilerine ait yeni estetik değerlerle ifade etmeye girişmiş olsalar da, bu kimlikler kısa süre içinde yeni uzamsal mantığın egemenliği altına gireceklerdir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, küreselleşmenin yarattığı "yersizlik" aslında bir yeri olmamak anlamına gelmez, söz konusu olan "bir yeri olma duygusunun" olmayışıdır.

Ntaras, günümüz enformasyon kentinde tüm kimliklerin diğerleriyle etkileşime girdiğine dikkat çekiyor. Göstergelerin metalaşması ve imaj olgusunun öne çıkması bu etkileşimin bir sonucudur. Günümüzde büyük kentlerin egemen kültürel kimlik biçimi, yoğunluğu gittikçe artan iletişim akışı, tüketim olgusu, teknolojik yenilikler ve kapitalist büyüme içinde kurulmaktadır.

Haluk Geray'ın "Günaydın G-8: Sayısal Eşitsizliği Kapatma Girişimi ve Türkiye Deneyimi" adlı yazısı, birbirinden kısmen bağımsız iki bölümden oluşuyor. Çalışmanın ilk bölümünde 1997 ve 2000

yıllarında Türkiye'de gerçekleştirilen iki saha çalışmasının verileri sunuluyor. İkinci bölümde ise, sunulan bu veriler ışığında önceki uygulamalarda benimsenen politikaların değerlendirilmesi ve geleceğe yönelik öneriler yer alıyor.

Enformasyon toplumu kavramına sıkı sıkıya sarılan pek çok akademisyen ve uygulayıcının enformasyon zengini ve enformasyon yoksunları arasındaki eşitsizliği ve bu eşitsizlikteki artışı dikkate almadıklarını belirttikten sonra Geray, gelişmiş ülkelerin Okinawa Zirvesinde bu sayısal eşitsizliğin kapanması yönünde başlattıkları uluslararası girişime dikkat çekiyor. İletişim ağlarına ilişkin politikalara yol gösterici olan iki farklı modelden ilki olan idealist model, teknolojinin mistifikasyonu üzerine kurulu bir yaklaşımı yansıtmaktayken, stratejik model ise, piyasalarda ortaya çıkan sorunlara odaklanarak, teknolojik gelişme ve toplumsal-kurumsal ilişkileri bir arada ele alıyor.

Saha araştırmalarının bulguları, özellikle bilgisayar ve internet kullanımında gelir grupları ve bölgeler arasındaki eşitsizliği gözler önüne seriyor. Bu eşitsizlik olgusu ve 1980'lerde politika oluşturma sürecini etkilemeye başlayan idealist modelin 90'ların ikinci yarısında egemen modele dönüşmesi dikkate alındığında, geleceğe yönelik karamsar bir tablo çiziliyor. Geray, değişen politika önceliklerinin Dünya Bankası'nın değişen gündemi ile de ilişkili olduğunu vurguluyor. Türkiye Ulusal Enformasyon Ana Planı (TUENA) ise, farklı bir yaklaşım sergileyen bir girişim olarak karşımıza çıkıyor. TUENA, sayısal eşitsizliği kapatma konusunda politika önerileri ve öncelikleri geliştirirken, iletişim ağlarındaki yeniden yapılanmanın, toplumsal hedefler gözetilen bir proje olması gerektiği üzerinde duruyor. Geray'a göre, eşitsizlikleri gidermeye yönelik seçilecek yolun başarılı olması, IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların da benzer hedefleri dikkate almasını gerektiriyor. Ulusal politikaların ancak uluslararası ortamda destek bulması ile eşitsiz enformasyon akışı ve kaynak dağılımındaki eşitsizlikler giderilebilecektir.

Mehmet Yüksel, "Fikri Mülkiyete İlişkin Felsefi Tartışmalar" adlı yazısında, fikri mülkiyete ilişkin tartışmaların günümüz toplumlarında artan önemine dikkat çekiyor ve mevcut rejimin, deği-

şen koşullar karşısında etkinliğini yitirmekte olduğunu vurguluyor. Yazının girişinde, "fikri mülkiyet" kavramı irdeleniyor ve mülkiyetin bu özel biçimi diğer mülkiyet biçimleri ile karşılaştırılıyor. Yüksel'e göre, entelektüel ürünlerin geleneksel olarak kamusal alana ait oldukları düşünüldüğünden, bugün bile entelektüel eserler üzerinde telif ve patent hakkı karşıt görüşlerin mevcut ve bunların tartışılması gerekiyor.

Fikri mülkiyete ilişkin felsefi yaklaşımların incelendiği bölümde, faydacılarla doğal hukukçuların öne sürdüğü görüşler ve özellikle Locke'un "emek kuramı" üzerinde duruluyor. Bugün, sanat ve edebiyat eserlerinin gerçek yaratıcıları ile bu eserlerin telif haklarını elinde bulunduranların sınıfsal açıdan ortak çıkarlarda buluşmadıklarını vurgulayan Bettig'in düşüncelerine de yer veren Yüksel, bilimsel ilerlemenin özel/kamusal niteliği üzerinde dururken, firmalar arasında gerçekleşen rekabetle mesleki rekabet arasındaki gerilime dikkat çekiyor ve bu konularda ekonomistlerle sosyologlar arasında ortaya çıkan görüş farklılıklarına değiniyor.

Mehmet Yüksel, fikri mülkiyete ilişkin görüşlerde ortaya çıkan belirgin bir başka farklılaşmanın da gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin iddiaları arasında olduğunu belirtiyor. Fikri mülkiyete güçlü bir korumayı savunan gelişmiş ülkelerin görüşlerine karşı, gelişmekte olan ülkeler, "mülkiyetin insanın özgürleşmesi ve kendini gerçekleştirme için yakından bağlantılı olduğunu" vurgulamaktalar. Fikri mülkiyete konu olan ürünlerin insanlığın ortak kültürel mirası olduğu görüşü, yine gelişmekte olan ülkelerde ciddi bir destek bulmakta. Mehmet Yüksel, bu yazısında kesin bir sonuca ulaşmasa da, bizi, mülkiyet haklarına ilişkin hukuksal tartışmalarda, gelecekte, emperyal güçlerin mi yoksa gelişmekte olan ülkelerin çıkarlarının mı belirleyici olacağı konusunda düşündürmekte ve bu tartışmaların "özgürlük" ve "eşitlik" kavramları ile ilişkisini altını çizmektedir.

•••

Kültür ve İletişimin yedinci sayısı ile birlikte benim de editörlüğüm sona eriyor ve yayın kurulunda yer alan arkadaşımın, Halil Naıcaoğlu'ndan devraldığım bu görevi yine aynı kuruldan Bülent

Çaplı'ya bırakıyorum. Bu deneyimin benim için çok yararlı olduğunu düşünüyorum. Öncelikle bir dergi çıkarmanın ve zamana karşı yarışmayı gerektiren böyle bir üretime katılmanın güçlüklerini ve keyfini yaşama, bunun yanı sıra, akademik yaşam içinde yer alan ve yazıları ile dergimizi destekleyen meslektaşlarımızın konu, yaklaşım ve yöntem seçimleri hakkında düşünme fırsatım oldu. Çoğu zaman kendi ilgi alanlarımıza ve çalıştığımız konulara kendimizi kapatmamız sonucu, özellikle Türkiye'de yaşanmakta olan olumlu ve olumsuz gelişmelerin uzağında kalıyoruz. Hakemli bir dergi çıkarma deneyimi bir yandan da, bu deneyimi yaşayanlara Türkiye'deki akademik eğilimlerle karşılaşma fırsatı veriyor.

Dergiye sürekli bir yazı akışının olmayışı temel sorunumuzu oluşturuyor. Bu zorluğun nedeni, büyük ölçüde düzenli yazı yazma alışkanlığımızın olmayışı ve bu yazıları besleyecek araştırmalara kaynak bulmakta çekilen güçlükler. Bunun bir başka nedeni de sosyal ve insani bilimler konularında çıkan dergi sayısındaki artış. Pek çok eğitim kurumlarının çıkardığı bu dergiler, bizim de aşmakta güçlük çektiğimiz dağıtım sorunları ile karşı karşıyalar. Dağıtım sorunları ve dergilerin okuyucu sayısındaki düşüklük, kuşkusuz, pek çok kişiyi yazı yazma, düşüncelerini paylaşma konusunda teşvik edici bir ortam sunamıyor.

Tüm bu sorunlara karşın, kültür araştırmalarını geliştirmeye yönelik bir girişim olan Türkiye Kültür Araştırma Grubu tarafından yeni bir dergi yayın hayatına kazandırılıyor: "Yeni Yaklaşımlar" adlı kültür araştırmaları dergisi. Derginin 2001 Haziranında yayınlanması planlanan ilk sayısında, grubun bir önceki sene düzenlediği "Kültürümüzde Göç" konulu seminerde sunulan bildirilere yer verilecek. Farklı disiplinlerden gelen araştırmacıların oluşturduğu Türkiye Kültür Araştırma Grubu, kültürel çalışmaların disiplinlerarası niteliğini yansıtıyor. "Yeni Yaklaşımlar"da da bu çeşitliliğin yansımaları bulacağını düşünüyoruz. Kültür ve iletişim konuları gerçekten çok sayıda araştırmacının ilgisini oluşturuyor. Önümüzdeki yıllarda bu ilginin ve onu dışavuran özgün araştırmaların sayısında artış olacağını diliyoruz ve bekliyoruz.

Minority Rights in a Liberal Democracy: A Case Study on SBS Radio

Abstract

Global cultural flows, in the sense that Appudurai describes them are forcing the boundaries of traditional dichotomies, such as local vs. global, individual vs. universal, or public vs. private. At the centre of such development lies the tension between cultural homogenisation and cultural heterogenisation. This paper will first outline Appudurai's interpretation of the new global order in terms of his elementary framework which distinguishes five dimensions of global cultural flow; namely, ethnoscaples, mediascaples, technoscaples, finanscaples and ideoscaples. It will then evaluate a discussion between Charles Taylor and Jurgen Habermas on the recognition of diverse cultural identities in pluralistic societies and how the political system of a multicultural society, such as Australia, can tackle the specific demands for recognition; often based on ethnicity by different cultural groups. This evaluation will then be applied to the establishment of SBS Radio, arguing that SBS Radio represents only a minimalist approach to the representation of ethnic communities in Australia.

Bora Kanra
University of
Canberra

Liberal Demokraside Azınlık Hakları: SBS Radyosu Üzerine Bir Örnek Olay Çalışması Özet

Appudurai'nin tanımladığı biçimiyle küresel kültürel akış, küresel ve yerel, bireysel ve evrensel gibi geleneksel karşıtlıkların sınırlarını zorlamaktadır. Bu gelişmenin merkezinde kültürel tekbiçimcilik ve kültürel çeşitlilik arasındaki gerilim yer almaktadır. Bu çalışmada ilk olarak Appudurai'nin yeni küresel düzene ilişkin açıklamaları ele alınacak ve kültürel etkileşime ilişkin önerdiği beş boyutlu model tartışılacaktır. Daha sonra Charles Taylor ve Jurgen Habermas'ın farklı kültürel kimliklerin çoğulcu toplumlarda tanımmasına ilişkin yaklaşımlarına yer verilecektir. Avustralya gibi çok kültürlü toplumların siyasal sistemlerinin, özellikle farklı etnik grupların tanınmaya yönelik taleplerini nasıl karşılayacağı bu tartışmalar açısından önemli bir sorun oluşturmaktadır. Avustralya'da etnik farklılıklarını temsiline yönelik bir girişim olarak ortaya çıkan SBS Radyosunun uygulamaları değerlendirilecektir. SBS kuruluşundaki amaçların pek çoğu gerçekleştirilememiştir.